

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה

ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגיליון - הרב שמואל אינגבר.

**קדש הקדשים' (שמות כ"ו, ל"ג)
(השימושים השונים בכינוי זה)**

כינוי זה מופיע לראשונה בפרשת 'תרומה': "והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. ונתת את הכפרת על ארון העדת, בקדש הקדשים" (שמות כ"ו, ל"ג - ל"ד). על פי שני פסוקים אלו, משמע שכינוי זה מכוון לחלק הפנימי של אהל מועד שבו נמצא ארון העדות, ואילו החלק הקדמי יותר שבתוך אוהל מועד ובו שאר הכלים מכונה - 'הקדש'.

כינוי זה מכוון גם לדברים אחרים - נראה שכינוי זה מכוון גם אל דברים נוספים כגון כלי המקדש וחלק מהקרבות :

א. מזבח העולה - ה' מצווה: "והיה המזבח קדש קדשים" (שמות כ"ט, ל"ז). מפשטות הפסוק נראה, שגם המזבח עצמו מכונה - 'קדש קדשים', אך יש קושי בדבר, כי לעיל ראינו שהבית עצמו מחולק לשני חלקים כאשר ההיכל מכונה - 'הקדש', ואילו החלק הפנימי שבו הארון מכונה - 'קדש הקדשים', ויש להבין, מדוע התורה מכנה גם את **מזבח העולה** בכינוי - 'קדש קדשים'. ואולי בגלל קושי זה **אבן עזרא** מסביר, שהמזבח הוא - 'קדש', והבית - 'קדש קדשים' בא לומר שהוא קדש כאחד הקדשים.

כינוי זה לגבי **מזבח העולה** מובא גם בפרשת 'פקודי' (שמות מ', י). וגם **רמב"ן** שם טוען שרק מקום משכן הארון מכונה - 'קדש קדשים', ומזבח העולה לא יכול להיות מכונה כך, כי לא רק שהוא היה בחצר, אלא אף המשכן עצמו מכונה בפסוק הקודם רק 'קדש': "וקדשת אתו ואת כל כליו והיה קדש" (שם, שם טו). ומסביר בפירושו הראשון **שמזבח העולה** מכונה כך, כי מקריבים עליו גם את - 'קדשי הקדשים'. ודברים אלו מעוררים את השאלה, מדוע חלק מהקרבות גם מכונים כך. ובפירושו השני הוא אומר, שיתכן שמשמעות הכינוי שהוא קדש, ומקדש אחרים, כמו שנאמר: "והיה המזבח קדש קדשים כל הנוגע במזבח יקדש" (שמות כ"ט, ל"ז).

קדש הקדשים' או 'קדש קדשים' - אולי, צריך לדייק, שמקום ארון העדות מכונה - 'קדש הקדשים' בה"א הידיעה, בכל שלושת האזכורים שלו, ואילו מזבח העולה מכונה רק - 'קדש קדשים' בלי ה"א הידיעה.

רעיון מרכזי - נראה לומר, שהשם - 'קדש הקדשים' הוא שם העצם של מקום זה, שהרי אין לו שם אחר, ואם רוצים לדבר על מקום זה צריך לתארו בתיאורים ארוכים, כגון: החלק הפנימי של המשכן, וכדומה. אך אין אלו שמות העצם של מקום זה, אלא מתארים היכן נמצא מקום זה, אבל שם העצם שלו הוא - 'קדש הקדשים'. ונקרא כך, כי יש הדרגה בקדושה של המקומות שבמשכן, שההיכל מכונה - 'קדש' ואילו מקום הארון שהוא יותר מקדש נקרא - 'קדש הקדשים'.

ולפי זה, **נוכל לומר**, שישנה הדרגה גם בקדושתם של כלי הקדש הנמצאים במשכן. שהרי לפני כן נאמר לגבי הבגדים: "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך" (שמות כ"ח, ב), ובהמשך לגבי הנוטר מבשר המילואים ומן הלחם גם נאמר: "ואם יותר מבשר המילואים ומן הלחם עד הבקר... לא יאכל כי קדש הוא" (שמות כ"ט, ל"ד). ויתכן, שלאחר שהתורה מכנה את בגדי הארון, ואת בשר המילואים ואת הלחם בכינוי - 'קדש', לכן היא רוצה להגדיר את המזבח בדרגת קדושה גבוהה יותר ולכן מכנה אותו - 'קדש קדשים'. אך אין זה שם העצם שלו, שהרי יש לו שם עצם והוא נקרא - 'מזבח העולה'.

ב. מזבח הקטורת: "וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה... קדש קדשים הוא לה" (שמות ל', י). וגם לגבי נאמר, שאין זה שם העצם שלו אלא רק כינוי שבא להגדיר את דרגת קדושתו, כי שם העצם שלו הוא - 'מזבח הקטורת'. **רש"י** מפרש: "המזבח מקודש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת". כלומר, שהכינוי המבטא את דרגת קדושתו הוא רק - 'קדש', והמילה - 'קדשים' באה ללמד שהמזבח מקודש רק לדברים הללו.

ג. כל כלי המשכן - בהמשך הפרק מכונים כל כלי המשכן בכינוי - 'קדש קדשים' וכן ה'קטורת': "כ"ט) וקדשת אתם והיו קדש קדשים". גם כאן **רש"י** אינו מפרש כפשוטו, אלא מסתמך על המשך הפסוק, ולומד שכלים אלו הם קדש, ומקדשים את כל הנוגע בהם. ושוב, גם לגבי כלי המשכן והקטורת נשים לב שכולם מכונים - 'קדש קדשים' בלי ה"א הידיעה.

ארון העדות - קדש הקדשים

אך הכינוי - 'קדש הקדשים' עם ה"א הידיעה לגבי ענין אחר, מוסב על כלי המשכן: "זאת עבדת בני קהת באהל מועד, קדש הקדשים" (במדבר ד', ד). **רש"י**: "קדש הקדשים - המקודש שבכולן הארון והשלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת וכלי שרת". ונראה, ש'רש"י' אומר - 'המקודש שבכולן' רק על הארון. **אבן עזרא** אומר במפורש: "קדש הקדשים - הוא הארון".

והרי העלינו לעיל, שרק מקום הארון נקרא - 'קדש הקדשים' עם ה"א הידיעה, ומדוע כאן מכונה גם הארון עצמו - 'קדש הקדשים' עם ה"א הידיעה? ונראה לומר, ששם העצם שלו הוא - 'ארון', והכינוי - 'קדש קדשים' בא רק לתאר את דרגת קדושתו כשלעצמו, כאשר הוא מוזכר בפני עצמו. אך כאן בפירוק, שבא ביחד עם שאר הכלים, שגם הם מכונים - 'קדש קדשים', התורה רוצה להגדיר שקדושתו בדרגה גבוהה יותר משאר הכלים, ולכן מכנה אותו - 'קדש הקדשים' עם ה"א הידיעה.

ד. הנותרת מן המנחה - גם היא מכונה בכינוי - 'קדש קדשים': "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו, קדש קדשים מאשי ה" (ויקרא ב', ג). בפסוק זה מדובר על מנחת סולת, וגם בפסוק י' לגבי מנחת מרחשת: "והנותרת מן המנחה... קדש קדשים מאשי ה"'. **חזקוני** מסביר גם כאן: "קדש קדשים היא - הרי הוא כאחד מן הקדשים".

ה. קרבן חטאת: "זאת תורת החטאת, במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא" (ויקרא ו', י"ח). וכן לגבי אכילתה: "כל זכר בכהנים יאכל אתה, קדש קדשים הוא" (שם, שם כ"ב). **אבן עזרא**: "כי הוא כאחד הקדשים".

ו. **'חרם'** - בפרשת **'בחוקותי'** מופיע כינוי זה גם לגבי **'חרם'**: "אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל, כל חרם קדש קדשים הוא לה'" (ויקרא כ"ז, כ"ח). **'ב'ספרא'** (פרשת בחוקותי פרק יב, ה') מובאת דרשה מכינוי זה שסתם חרמים הם לבדק הבית: "**רבי יהודה בן בתירה** אומר מניין שסתם חרמים לבדק הבית תלמוד לומר כל חרם קדש קדשים הוא לה'". ועוד לימוד: "מניין שמחרים אדם את קדשיו תלמוד לומר חרם קדש. מניין שמחרים אדם את קודשי קדשיו תלמוד לומר כל חרם קודש קדשים".

קדשי הקדשים וקדשים קלים

לעיל כבר ראינו שישנם קרבנות המכונים - **'קדשי קדשים'** וישנם המכונים - **'קדשים קלים'**, שהקדושה שלהם קלה יותר, וישנם מספר הבדלים ביניהם, כגון, לגבי למי מותר לאכול מהם ובאיזה מקום. ויש לציין שהכינוי - **'קדש קדשים'** מופיע במפורש בתורה כפי שהבאנו לעיל, אך הכינוי - **'קדשים קלים'** אינו מופיע בתורה, אלא הוא ביטוי שמופיע בחז"ל, כגון במס' **'זבחים'** (פ"ה מ"ו): "התודה ואיל הנזיר **קדשים קלים**". והמקור בתורה שמכוון לשני הסוגים הללו בפסוק אחד מופיע בפרשת **'אמור'** לגבי כהן בעל מום שמותר לו לאכול משני הסוגים הללו: "לחם אלהי **מקדשי הקדשים** ומן **הקדשים** יאכל" (ויקרא כ"א, כ"ב), ואומר **'רש"י'**: "מקדשי הקדשים - אלו **קדשי הקדשים**. ומן הקדשים יאכל - אלו **קדשים קלים**". כלומר, אותם קרבנות שהתורה מציינת לגביהם שהם רק - **'קדש'** או - **'קדשים'** ולא - **'קדש קדשים'** הרי הם - **'קדשים קלים'**.

ז. **החלק הנאכל לכהנים** - בפרשת **'קרח'** מופיע בפעם האחרונה בתורה כינוי זה: "זה יהיה לך **מקדש הקדשים** מן האש, כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמים אשר ישיבו לי **קדש קדשים** לך הוא ולבניך" (במדבר י"ח, ט'). ובתחילת פסוק זה אנו מוצאים את הכינוי - **'קדש הקדשים עם ה"א הידיעה'**, ובסופו את הכינוי **'קדש קדשים ללא ה"א הידיעה'**. הפסוק עוסק באותם חלקים של המנחות והקרבנות שניתנו לכהנים לאכילה, ויש להבין את פשר כינויים אלו והשינויים שבין שני חלקי הפסוק.

הכינוי של כל חלק בפני עצמו הוא - **'קדש קדשים'** וכמו שמופיע בסוף הפסוק. אך תחילת הפסוק מדבר מה נותנים לכהנים את חלקם, ושם מופיע הכינוי - **'מקדש הקדשים'**. ואומר **'אבן עזרא'**: "מקדש הקדשים - כי יש קדשים קלים". וזה תואם את הרעיון שהעלינו לעיל בפסוק: "זאת עבדת בני קהת באהל מועד, **קדש הקדשים**" (במדבר ד', ד'), שמגדיר את **הארון** בדרגת קדושה גבוהה יותר משאר הכלים. גם כאן החלק עצמו שניתן לכהנים מכונה - **'קדש קדשים'**, אך כאשר התורה רוצה לומר מאילו קדשים נותנים, אז צריך להבהיר את הדבר, כי ישנם **'קדשי קדשים'** וישנם **'קדשים קלים'**, ולכן כאן נאמר עם ה"א הידיעה - **'מקדשי הקדשים'** לומר, שרק מסוג זה אוכלים רק הכהנים בניגוד ל**'קדשים קלים'** שגם הבעלים אוכלים מהם.

1.1. מקום אכילת החלק הניתן לכהנים

ומיד בפסוק שלאחריו שוב כינוי זה לגבי **מקום האכילה**: "**בקדש הקדשים** תאכלנו, כל זכר יאכל אתו **קדש** יהיה לך" (שם, שם, י'), אך מדוע בסוף הפסוק: "**קדש** יהיה לך", בניגוד לפסוק הקודם שנאמר בו: "**קדש קדשים** לך הוא ולבניך"?

ועוד יותר קשה, ובקושי זה מתלבטים רבים מהפרשנים, מדוע נאמר: "**בקדש הקדשים** תאכלנו", הרי וודאי שאין אוכלים אותם בקדש הקדשים. **ורש"י** רק אומר: "**בקדש הקדשים תאכלנו** וגו' - למד על **קדשי קדשים שאין נאכלין אלא בעזרה** ולזכרי כהונה", אך אינו מסביר מדוע **העזרה** מכונה - **'קדש הקדשים'**. **וה'מזרחי'** מסביר, שהביטוי - **'בקדש הקדשים תאכלנו'** פירושו שיש לאכול **כדך** שאוכלים **קדשי קדשים**, שהוא **בעזרה**. אמנם, פירוש זה **קצת קשה**, כי אז היה צריך לכתוב **'בקדש** הקדשים תאכלנו' באות **כ"ף** ולא באות **בי"ת**, ואז היה נמנע הקושי הנ"ל.

אך **'אבן עזרא'** מפרש שכונת הפסוק - **'בקדש הקדשים תאכלנו'** לומר, שמותר לאוכלם אף בתוך **אהל מועד**. ומפרש גם בפסוק זה כפי שפירש בפסוק הקודם, וכפי שאמרנו לעיל, **שהשם** - **'קדש הקדשים'** מוסב רק על מקום ארון העדות, **והביטוי** הזה כאן בא רק לבטא את דרגת הקדושה הגבוהה יותר באופן יחסי של **אהל מועד** מאשר הקדושה של חצר המשכן, וכך הוא אומר: "בקדש הקדשים תאכלנו - אפי' בקדש הקדשים שהוא **אהל מועד** ונקרא **קדש הקדשים כנגד חצר המשכן**". אך קצת **קשה** לומר שהתורה תתיר לאכול בתוך **אהל מועד**.

ואכן, בעל **'העמק דבר'** מסביר, שמותר לאכול רק **בעזרה**, אך גם העזרה כולה יש בה מדרגות של קדושה, וכל מקום שקרוב יותר למזבח ולהיכל הוא קדוש יותר, ורשאי לאכול גם סמוך למזבח גם ברחוק ממנו. וכהן העובד ויורד מן המזבח או יוצא מן ההיכל אוכל שם קרוב למזבח ולהיכל, וכל שיותר סמוך עדיף, משום שאין מעבירין על המצוות, וזו כוונת הפסוק - **'בקדש הקדשים תאכלנו'** ליד המזבח שמקודש יותר מאשר בעזרה במקום מרוחק מהמזבח. ולשיטת **רמב"ם** **שאסור ליכנס ממקום מזבח למעלה** אף בלי עבודה הרי **המקום מקודש יותר**. וזה דווקא ככהן העובד, ואח"כ כתוב בפסוק - **'כל זכר יאכל אותו'**, הכוונה אפילו מי שאינו עובד, ואפילו בעל מום נכנס לעזרה ואוכל, וא"כ **מיד כשנכנס לעזרה אוכל**, לכן כתוב - **'קדש** יהיה לך', שיאכל במקום קדוש, ולא אצל המזבח.

'רמב"ן' גם תמה על לשון הפסוק ואומר: "**ולא הבינותי זה**", שאיך יתכן שיש לאכול את קדשי הקדשים בקדש הקדשים, והרי במקום זה אין אכילה ושתייה, אלא רק הכהן הגדול נכנס רק פעם בשנה ביום הכיפורים. ולכן אומר, שעל דרך הפשט יש לפרש שהביטוי: "**בקדש** הקדשים תאכלנו", לא בא לתאר את מקום האכילה, אלא שיש לאוכלם בקדושה חמורה של קדשי קדשים, ולא בקדושה פחותה כפי שאוכלים קדשים קלים. ומוסיף, שלאות **בי"ת** יש שימושים רבים, ולכן אין חייבים לפרש אותה כאן שבאה לתאר את מקום האכילה, אלא **באיזו קדושה יש לאוכלם**. ובעקבות דברי **'רמב"ן'** אלו, **נראה לומר**, שאפשר גם לפרש את הביטוי - **'בקדש הקדשים תאכלנו'**, שכונתו - **'בקדושת** הקדשים תאכלנו'.

בתקופה זו של הקורונה הסייעורים מתקיימים ע"י תוכנת זום

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש. ביום ה' שיעור בפרשת השבוע

(שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש) **לפרטים נא לפנות בטלפון - 548448692.**

לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת, נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net